

woensdag 03 september 2008

De stad der simpelens

PODIUM HET GEVOLG MAAKT IN GEEL EEN VOORSTELLING OP LOCATIE

Het Gevolg gaat verder op zoek naar verhalen in zijn regio. Met 'Het gras zal altijd Geeler zijn' verdiept het gezelschap zich in de gezinsverpleging voor psychiatrische patiënten.

Het Gevolg speelt in Geel: Bruno Vanden Broecke, Stefaan Degand en Nico Sturm. Bart Van der Moeren

© Bart Van der Moeren

Dit moet Geel zijn. Het eerste verkeersbord op de afrit van de autosnelweg is een rode gevarendriehoek met de aanduiding 'gezinsverpleging'. Geen automobilist die plots zijn rijgedrag verandert. De inwoners zijn het gewoon dat hier psychiatrische patiënten op straat kunnen rondlopen. Het zijn er de jongste jaren ook minder geworden.

Volgens de middeleeuwse legende werd de heilige Dimpna door haar waanzinnige vader tot Geel achternagezet. De man had incestueuze plannen met het kind, en toen ze andermaal volhardde in de kuisheid, werd ze vermoord. Vrij snel werd het een pelgrimsoord waar psychiatrische patiënten genezing hoopten te verkrijgen. Ze brachten er een novene van negen dagen door, volbrachten de 'zeven boeten' én logeerden bij de plaatselijke bevolking.

Gelenaars hadden de gastvrijheid dus in de genen toen rond 1850 de eerste georganiseerde zorg op gang kwam. Ze waren klaar om patiënten bij zich in huis op te nemen. Een 'commensaal', noemen de Gelenaars hun inwonende zieken. Met deze naamgeving, die eigenlijk 'tafelgenoot' betekent, typeert men de unieke manier van samenleven. Kostgevers en patiënten zitten samen aan tafel, er is een zekere gelijkwaardigheid en respect.

Verval

René Dillien (78) en zijn vrouw hebben al meer dan vijftig jaar 'commensalen' in huis. Hij kwam er thuis mee in contact, en beroepshalve, want hij werkte 35 jaar in het Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum. 'Ik kan vergelijken', zegt hij. 'Bij een gastgezin wordt een patiënt aanvaard met zijn gebreken. Hij neemt zijn plaats in de gemeenschap in. Dat geeft hem vertrouwen. In een ziekenhuis kan men die intense, persoonlijke aandacht niet bieden. In mijn eerste jaren waren er twee verplegers voor 48 man. Ik kan u verzekeren, dan druipet het zweet van *uwe frak*. In de instelling heb ik vaak mensen ongelukkig zien zijn, terwijl ze nadien in een gastgezin open bloeiden.'

'Maar', heeft Dillien in een papieren uiteenzetting voor me opgeschreven, 'de stad der simpelens is in verval'. Het had een titel van José Saramago kunnen zijn. Na de oorlog waren er nog drieduizend patiënten in Geel, nu zijn er dat nog zo'n 400. Van de gastgezinnen zijn er nog 350 over, maar het rekruteringsgebied dijt steeds verder uit buiten de gemeente. 'De gastgezinnen worden oud,' zegt hij, 'er zijn geen boerderijen meer om op te

De snelste en gemakkelijkste manier om je Originele HP Supplies te bestellen

» KOOP NU BIJ FMS

GRATIS AFLEVERING BIJ BESTEDING BOVEN DE €40

FMS
FindMySupplies

werken en de vergoeding is werkelijk ondermaats. Per dag krijgt een gezin zestien tot achttien euro. Voor die prijs beginnen weinig jonge mensen er nog aan.'

Dillien heeft nooit anders geweten dan dat er patiënten in huis waren. 'Mijn ouders hadden een boerderij van vijftien hectaren', zegt hij. 'Zolang ik thuis woonde, heb ik Cezar bij ons geweten. Hij werkte mee op het veld. Hij heeft me nog rondgedragen toen ik een baby was. Later leek het alsof ik met mijn grootvader op stap was.'

Cezar kwam van Ieper. 'Die oorlog moet in zijn kop geslagen zijn. Hij had last van onderdrukte agressie. Ooit zaten we bieten te kuisen en kreeg hij plots een waanbeeld. Hij kapte zijn mes zo diep in de bomen, dat we het er amper nog uitkregen. Hij moet in de veertig geweest zijn en hij had ook nog zijn gevoelens. Toen mijn vader naar de markt was, heeft hij een paar keer geprobeerd mijn moeders borsten te grijpen. Dan riep ze mij en moest ik met de koterhaak op zijn handen komen kloppen.'

Momenteel heeft Dillien twee commensalen in huis. Guislain, een vroegzestiger, is al dertien jaar te gast. Theo is 75, waarvan al 25 jaar bij hen. 'Overdag zijn ze in therapie. Dan gaan ze papier scheuren, liedjes zingen of muziek maken. Dat vinden ze leuk. In al die jaren is er ontzettend veel veranderd. Dankzij de medicijnen is de relatie tussen de gasten en de patiënten verbeterd. Vroeger waren veel van die mensen verward en mompelden ze iets waar geen touw aan vast te knopen was. Cezar heeft nooit een pilletje gekregen. Hij heeft ons ook nooit iets gedaan. Zolang ze niets kapot doen, is het goed.'

Portret

De productie *Het gras zal altijd Geeler zijn* maakt deel uit van een reeks locatieprojecten die Het Gevolg in de regio opzet. Twee jaar geleden togen ze aan het werk in de landloperskolonie in Wortel. Deze keer hebben de makers een rist documentaires bekeken en casestudies doorgenomen. Ze hebben de romans van J.M.H. Berckmans gelezen - een dag na onze ontmoeting zou men de schrijver dood aantreffen in zijn appartement.

Met hun team bezochten ze het Zorgcentrum in Geel. 'Ik betrapte mezelf meteen op een betuttelend toontje,' zegt Bruno Vanden Broecke, 'zeker in vergelijking met hun eenvoudige, directe communicatie, en de puurheid waarmee ze in het leven staan.'

Ze brengen een 'monoloog met omgevingsfactoren'. Hun hoofdbekommernis is niet een sluitend verhaal dat verklaart waarom de figuur zich gedraagt zoals hij is. Het is al evenmin een realistische uitbeelding van het doorsnee gezin in Geel.

'Het is een portret', zegt Nico Sturm. 'Wat ons interesseerde waren de overganggebieden. Soms beginnen de belangen zich te vermengen. Bij een ouder gastgezin gebeurt het wel eens dat de patiënt de kostgever verzorgt. Dan is het volstrekt onduidelijk wie afhankelijk is van wie. Er zijn verschillende ziektebeelden, zodat er ook andere gradaties van afhankelijkheid zijn.'

Met al die dingen zijn de makers dan aan het schrijven gegaan. Sommige uitspraken van patiënten hebben zelfs de speeltekst gehaald. Ze hadden de sterkte van een tegelspreuk.

Vanden Broecke: 'In onze bewerkingen hebben we de speeltekst almaar verder vereenvoudigd. Elke zweem van literaire formulering hebben we weggehaald, zodat hij nergens de kans heeft om lyrisch te klinken. Het moest een eerlijke, directe en open vertelling worden.'

De spilfiguur op het podium is Stefaan Degand. Hij is een knoest van een acteur, die vooraan in de landbouwhangar zit, netjes binnen de contouren van een tegeltjesvloer. In het Zorgcentrum heeft het fietsatelier een dermate grote indruk gemaakt, dat het een groot deel van de handeling uitmaakt. 'We zagen er hoe patiënten in volle concentratie gefocust bezig zijn. Eentje poetste een hele dag aan dezelfde vierkante centimeter', vertelt Degand. 'Het was de meest blinkende en gekoesterde vierkante centimeter staal die we ooit gezien hebben. Mijn rol is om tegen het publiek te spreken terwijl ik met mijn fietsen bezig ben. Mijn personage is bezorgd om anderen. Met hem is alles oké. Dat kan hij niet genoeg zeggen.'

In vergelijking met het spelvlak van Degand is de omgevende ruimte enorm.

'De ruimte is de wereld in zijn hoofd, die soms de realiteit overstijgt', zegt de scenograaf Leo de Nijs. 'Dat kan je alleen maar weergeven met filmische beelden. Eigenlijk zijn het Bruno en Nico die met hun acties rondom de ruimte mee vormgeven. Zij moeten de ruimte losmaken, zodat het hoofdpersonage de mogelijkheid heeft om te vliegen. Daarom kan deze ruimte zowel naar binnen als naar buiten verwijzen. Je bent binnen, maar als je één stap zet, sta je in een open landschap.'

Het Gevolg speelt 'Het gras zal altijd geeler zijn'. Van 3 tot 20/9 op locatie in Geel (Ten Aard), 014-41.69.91

www.hetgevolg.be

GEERT SELS